

Utjecaj znanja o COVID-19 infekciji na anksioznost vezanu uz COVID-19 pandemiju kod dobrovoljnih davatelja krvi

De Marchi, Paola

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:176400>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ MEDICINSKO
LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Paola De Marchi

UTJECAJ ZNANJA O COVID-19
INFEKCIJI NA ANKSIOZNOST
VEZANU UZ COVID-19 PANDEMIJU
KOD DOBROVOLJNIH DAVATELJA
KRVI

Diplomski rad

Osijek, 2021.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ MEDICINSKO
LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA**

Paola De Marchi

**UTJECAJ ZNANJA O COVID-19
INFEKCIJI NA ANKSIOZNOST
VEZANU UZ COVID-19 PANDEMIJU
KOD DOBROVOLJNIH DAVATELJA
KRVI**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

Rad je ostvaren pri Zavodu za transfuzijsku medicinu Kliničkog bolničkog centra Split.

Mentor rada: prof. dr. sc. Maja Miškulin, dr. med.

Rad ima 34 lista i 22 tablice.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Obilježja pandemije COVID-19 u svijetu, Europi i Hrvatskoj	2
1.2. Dobrovoljno davanje krvi tijekom pandemije COVID-19	2
1.3. Pandemija COVID-19 i mentalno zdravlje populacije	4
2. Hipoteza	6
3. Ciljevi istraživanja	7
4. Ispitanici i metode	8
4.1. Ustroj studije.....	8
4.2. Ispitanici	8
4.3. Metode	9
4.4. Statističke metode.....	9
5. Rezultati	10
5.1. Socioekonomska i sociodemografska obilježja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije.....	10
5.2. Obilježja ponašanja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije glede darivanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije	12
5.3. Iskustvo DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije vezano uz obolijevanje od COVID-19 infekcije	13
5.4. Znanje DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije o COVID-19 infekciji	14
5.5. Simptomi anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije tijekom pandemije COVID-19 infekcije.....	15
5.6. Međuodnos između pojave simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije i njihova ukupnog znanja o COVID-19 infekciji	20
5.7. Međuodnos između pojave simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije koji su krv dali više puta i redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije.....	22
6. Rasprava	24
7. Zaključak	28
8. Sažetak	29
9. Summary	30
10. Literatura	31
11. Životopis	34

1. Uvod

Koronavirusi su raznolika skupina virusa koji mogu inficirati mnoge vrste životinja i ljude (1). Svrstavaju se u potporodicu Coronavirinae, porodicu Coronaviridae i red Nidovirales (2). Njihova morfologija pod elektronskim mikroskopom podsjeća na krunu, te su po tome i dobili naziv. To su RNA virusi koji mogu uzrokovati akutne i kronične respiratorne i enterične bolesti, te bolesti središnjeg živčanog sustava (1).

Pojavom dva visoko patogena virusa 2002. i 2012. godine (SARS-CoV i MERS-CoV), koji su uzrokovali fatalne respiratorne bolesti kod ljudi; koronavirusi su postali nova briga za javno zdravlje u 21. stoljeću.

Krajem 2019. godine pojavio se novi koronavirus nazvan teški akutni respiratorni sindrom koronavirus 2, odnosno SARS-CoV-2 (3). Bolest novog koronavirusa 2019 (COVID - 19) je uzrokovana virusom SARS-CoV-2, te se primarno širi respiratornim putem; kapljicama, tijekom bliskog kontakta licem u lice, najčešće tijekom razgovora, kašljanja ili kihanja. Prosječno vrijeme koje je potrebno od izlaganja do pojave simptoma je pet dana. Najčešći simptomi su vrućica, otežano disanje i suhi kašalj. Neki od ostalih simptoma su: mučnina, povraćanje, proljev, glavobolja, slabost, promjene okusa i mirisa. Infekcija može biti asimptomatska ili može uzrokovati široki spektar simptoma od blagih simptoma infekcije gornjih dišnih putova do životno opasne sepse (4).

Za kontroliranje širenja COVID-19 rano dijagnosticiranje je presudno. Zlatni standard u dijagnostici je molekularna detekcija nukleinske kiseline SARS-CoV-2. Virus se detektira iz različitih respiratornih izvora uključujući briseve nazofarinksa, briseve grla, sputuma i bronhijalne tekućine (3).

Do danas ne postoje dokazana antivirusna sredstva protiv SARS-CoV-2 i učinkovite terapije za COVID-19, iako su u određenim podpopulacijama pacijenata pojedini tretmani pokazali neke koristi. Stoga cijepljenje ostaje najučinkovitija metoda za dugoročnu strategiju prevencije i suzbijanja pandemije COVID-19.

Brzo širenje ove vrlo zarazne bolesti predstavlja dosad najozbiljniju prijetnju svjetskom zdravlju u ovom stoljeću (3).

1.1. Obilježja pandemije COVID-19 u svijetu, Europi i Hrvatskoj

Prvi slučajevi zaraze su se pojavili krajem prosinca 2019. godine u nekoliko zdravstvenih ustanova u gradu Wuhanu koji se nalazi u provinciji Hubei u Kini. Zaprimljeni pacijenti su imali upalu pluća koja je bila nepoznatog uzroka. Pokazivali su simptome karakteristične za virusnu upalu pluća koji su uključivali temperaturu, nelagodu u prsima, kašalj i u teškim slučajevima obostranu infiltraciju pluća i dispneju. Kineski znanstvenici su izolacijom virusa i RNA sekvenciranjem identificirali dotad nepoznatu vrstu koronavirusa. Ubrzo se virus raširio i obuhvatio i druge gradove u provinciji, a zatim i u državi. Međunarodni odbor za taksonomiju virusa je 11. veljače 2020. imenovao virus „SARS-CoV-2“, a Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je bolest nazvala „COVID-19“. Međunarodno širenje virusa se ubrzalo krajem veljače 2020., te su prijavljeni slučajevi u sve većem broju zemalja. 11. ožujka 2020. je SZO i službeno proglasila pandemiju (3).

Prva tri prijavljena slučaja u Europi zabilježena su u Francuskoj 24. siječnja 2020. Sva tri pacijenta doputovala su iz Wuhana u Kini (5). Nakon tri dana zabilježen je i prvi slučaj u Njemačkoj, a zatim i u Finskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Italiji itd. 15. veljače 2020. zabilježen je prvi smrtni slučaj na teritoriju Europe, a 17. ožujka 2020. Crna Gora je potvrdila prva dva slučaj zaraze SARS-Cov-2. Od toga dana sve zemlje Europe i službeno imaju prijavljene slučajeve COVID-19 (6).

U Hrvatskoj je 25. veljače 2020. dijagnosticiran prvi slučaj uzrokovan infekcijom SARS-CoV-2 u Zagrebu. Radilo se o pacijentu mlađe životne dobi koji je doputovao iz pokrajine Lombardije u Italiji (7).

Unatoč izvanrednim pokušajima ograničavanja širenja virusa novi se slučajevi svakodnevno dijagnosticiraju u cijelom svijetu. Trenutno je zabilježeno 121 969 223 potvrđena slučaja COVID-19, uključujući 2 694 094 smrtna slučaja. U Europi je zabilježeno 42 260 060 slučajeva, a u Hrvatskoj 256 805 (8).

1.2. Dobrovoljno davanje krvi tijekom pandemije COVID-19

Dobrovoljni davatelj krvi (DDK) je svaka osoba koja daje krv, plazmu ili druge sastojke krvi na dobrovoljnoj bazi. Krv je lijek koji nije moguće proizvesti na umjetni način, stoga je jedini izvor takvog lijeka čovjek. Samo zdrava osoba može biti davatelj krvi. Kriteriji koje DDK moraju zadovoljiti prije samog davanja krvi su: dobna starost od 18 do 65 godina (u

slučajevima dobrog zdravstvenog stanja do 70. godine), tjelesna temperatura do 37 stupnjeva, zadovoljavajuća razina hemoglobina (za muškarce od 135 g/L a žene 125 g/L), tjelesna težina iznad 55 kilograma, sistolički tlak treba biti od 100 do 180 mm Hg, a dijastolički od 60 do 110 mm Hg i odobrenje liječnika. Žene mogu davati krv tri puta godišnje s razmakom između davanja od četiri mjeseca, a muškarci četiri puta godišnje s razmakom između davanja od tri mjeseca (9).

Zbog pandemije COVID-19 zdravstveni sustavi mnogih zemalja su se našli u teškim situacijama te su se morali prilagoditi. Zadaća službi za transfuziju krvi je osiguravanje nesmetanog funkcioniranja svih kirurških intervencija različitih trauma, hitnih slučajeva i pacijenata s karcinomima 24 sata na dan. Službe za transfuziju krvi i banke krvi, kao i ostali sektori zdravstvenog sustava, tijekom pandemije COVID-19 moraju se nositi s nepredviđenim izazovima. Održavanje dobrog raspoloženja i ustrajne motivacije kod dobrovoljnih davatelja krvi kako bi nastavili davati krv tijekom pandemije, je jedan od glavnih izazova. U mnogim zemljama svijeta zabilježen je pad u dobrovoljnom davanju krvi. Stoga se mjerama poput podizanja javne svijesti i pridržavanja svih epidemioloških mjera kao što su redovno i opetovano čišćenja prostorija, nošenje zaštitnih maski i mjerenje temperature pokušava postići što bolji odaziv DDK i istovremeno spriječiti širenje zaraze (10).

SZO je u veljači 2021. objavila smjernice o održavanju sigurne i odgovarajuće opskrbe krvlju tijekom pandemije COVID-19. Glavni rizik tijekom pandemije predstavlja smanjenje broja davatelja i treba ga rano razmotriti kako bi se omogućila spremnost i odgovornost. Brojke donacija se trebaju pomno pratiti kako bi se brzo mogle poduzeti mjere za sprečavanje nestašica krvi i krvnih sastojaka. Zbog straha od zaraze tijekom davanja krvi događa se značajan pad donacija jer pojedinci nisu voljni donirati krv. Jasna, dosljedna i proaktivna komunikacijska strategija je ključna za rješavanje i prevladavanje strahova i anksioznosti davatelja koji često proizlaze zbog pogrešnih informacija ili nedostatka svijesti. Važno je naglasiti da je rizik prijenosa SARS-CoV-2 transfuzijom krvi i njezinih komponenta trenutno samo teoretski i smatra se vrlo malo vjerojatnim, te se opsežnim pretraživanjem literature nije uspio identificirati niti jedan dokaz prijenosa (11).

Kako bi se osigurala dostatne količine krvnih pripravaka i funkcioniranje zdravstvene skrbi u Republici Hrvatskoj se svakodnevno provodi dobrovoljno davanje krvi u transfuzijskim ustanovama i na akcijama koje organiziraju Gradska društva Crvenog križa. Također se provode i najviši higijenski standardi koji uključuju strogo pridržavanje socijalne distance, nošenje zaštitnih maski, osiguravanje punktova za dezinfekciju ruku djelatnika i davatelja i

mjerenje temperature svim DDK. Davanju krvi mogu pristupiti osobe koje nisu putovale izvan Hrvatske zadnjih mjesec dana, koje nisu imale simptome infekcije dišnih putova, koje nisu imale infekciju SARS-CoV-2 i koje nisu bile u kontaktu s osobama koje su zaražene ili se nalaze u samoizolaciji (12).

Osobe koje su oboljele od COVID-19 i razvile simptome bolesti mogu darovati krv 28 dana nakon prestanka simptoma. Također toliko dana mora proći i kod osoba kojima je laboratorijski potvrđena infekcija, a nisu razvile simptome bolesti. Osobe koje su bile u samoizolaciji mogu, pod uvjetom da nisu razvile nikakve simptome, darovati krv 14 dana nakon kontakta (13).

1.3. Pandemija COVID-19 i mentalno zdravlje populacije

Mentalno zdravlje je jedna od bitnih i sastavnih komponenta zdravlja. Predstavlja stanje blagostanja u kojem pojedinac ostvaruje vlastite sposobnosti, može raditi produktivno, može se nositi s uobičajenim stresom u životu te može dati svoj doprinos svojoj zajednici. Mentalno zdravlje je ključno za našu individualnu i kolektivnu sposobnost da kao ljudi osjećamo, mislimo, komuniciramo, zarađujemo za život i uživamo u njemu. Zbog toga se može smatrati da je vitalna briga pojedinca, zajednice i društva širom svijeta promicanje, zaštita i obnavljanje mentalnog zdravlja (14).

Sve veća količina informacija i zabrinutosti zbog pandemije COVID-19 utječe na globalno mentalno zdravlje. Mediji, međunarodne zdravstvene organizacije, ključne državne institucije i epidemiolozi svakodnevno objavljuju preporuke, informacije i novosti o širenju i smrtnosti COVID-19. Informacije se ubrzano povećavaju i sve više se podataka prikuplja širom svijeta od prijenosa i puta zaraze, simptoma i kliničkih ishoda do stopa preživljavanja i smrtnosti (15).

Pozornost javnosti od psihosocijalnih posljedica pandemije kod pojedinaca i opće populacije vjerojatno odvrća trenutni fokus na prijenos infekcije COVID-19 u cijelom svijetu. Stoga se novi mentalni problemi, koji su povezani s pandemijom mogu razviti u dugotrajne zdravstvene probleme, stigmatu i izolaciju. Zbog toga bi se trebale primjenjivati globalne zdravstvene mjere koje bi uključivale rješavanje psihosocijalnih stresora koje su povezane s izolacijom, ranjivošću i strahom među općom populacijom (15).

Neizvjesne prognoze, nametanje javnozdravstvenih mjera kojima se narušavaju osobne slobode, oprečne poruke vlasti, strah od zaraze i zabrinutost za vlastitu egzistenciju predstavljaju neke od glavnih stresora koji su povezani s pandemijom COVID-19 i koji mogu nedvojbeno narušiti mentalno zdravlje populacije. Ipak, većina ljudi nakon katastrofa ne podliježe psihopatologiji. Najčešći poremećaji koji se mogu javiti nakon životno ugrožavajućih virusnih pandemija poput COVID-19 su depresivni i anksiozni poremećaji. Osobe koje su se zarazile, koje imaju već postojeća medicinska stanja, odnosno osobe koje imaju povećani rizik od zaraze su osjetljivije na psihosocijalne učinke pandemije. Zdravstveni radnici također spadaju u osjetljiviju skupinu. Upravo na ove skupine bi se trebali usredotočiti preventivni napori poput probira za probleme s mentalnim zdravljem, psihosocijalne podrške i psihološke edukacije kako bi se smanjili nepovoljni psihosocijalni ishodi. Osim stresa koji je povezan sa samom bolesti, pojavljuje se zabrinutost kako će ljudi pojedinačno i kolektivno reagirati na direktive o zadržavanju kod kuće, izolaciju i karantenu. Mogli bi se pojaviti brojni emocionalni ishodi koji uključuju razdražljivost, stres, nesanicu, depresiju, strah, ljutnju i frustraciju. Zbog sve veće ekonomske krize i brojnih drugih neizvjesnosti tijekom pandemije COVID-19 kod osoba se mogu pojaviti i samoubilačke ideje. Kod takvih situacija nužno je hitno savjetovanje sa stručnjakom za mentalno zdravlje ili pak hitna psihijatrijska hospitalizacija (16).

2. Hipoteza

Pandemija COVID-19 infekcije negativno utječe na mentalno zdravlje dobrovoljnih davatelja krvi (DDK) što se očituje porastom učestalosti simptoma anksioznosti u toj populaciji. DDK će unatoč prisutnim simptomima anksioznosti tijekom pandemije COVID-19 infekcije redovito darivati krv.

3. Ciljevi istraživanja

Ciljevi ovog istraživanja bili su:

1. Utvrditi socioekonomska i sociodemografska obilježja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije.
2. Istražiti obilježja ponašanja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije glede darivanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije.
3. Istražiti znanje DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije o COVID-19 infekciji.
4. Istražiti postojanje simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije tijekom pandemije COVID-19 infekcije.
5. Ocijeniti postoji li povezanost između promatranih varijabli.

4. Ispitanici i metode

4.1. Ustroj studije

Istraživanje je provedeno kao presječna (*cross-sectional*) epidemiološka studija (17).

4.2. Ispitanici

Nakon detaljnog informiranja potencijalnih ispitanika o cilju istraživanja i potpisivanja suglasnosti za sudjelovanje, za ispunjavanje upitnika su zamoljeni svi DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije; oba spola koji su u razdoblju od 1. lipnja 2020. godine do zaključno 31. prosinca 2020. godine pristupili darivanju krvi u Zavodu za transfuzijsku medicinu KBC Split, bez obzira na to je li riječ o davateljima koji su krv dali prvi put, ili je riječ o davateljima koji već duže vrijeme daruju krv. U navedenom razdoblju ukupno 600 DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije zamoljeno je za sudjelovanje u istraživanju od čega je 547 DDK pristalo sudjelovati te je ispunilo anonimni anketni upitnik, što čini stopu odaziva od 91, 2% (547/600). U završnu statističku obradu ušao je ukupno 501 upitnik, budući 46 upitnika nije bilo u cijelosti ispunjeno, zbog čega su izostavljeni iz statističke analize.

Navedenim odabirom ispitanika te veličinom samog uzorka osigurala se reprezentativnost uzorka i objektivni rezultati istraživanja za ispitivanu populaciju DDK na području Republike Hrvatske.

Kriteriji za uključivanje u istraživanje bili su:

- DDK oba spola, s područja Splitsko-dalmatinske županije koji su tijekom razdoblja provođenja istraživanja pristupili darivanju krvi u Zavodu za transfuzijsku medicinu KBC Split, neovisno o tome je li riječ o davateljima koji su krv dali prvi put ili je riječ o davateljima koji već duže vrijeme daruju krv, a koji su dali svoju pisanu suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Kriteriji za isključivanje iz istraživanja bili su:

- Ispitanici koji nisu dali svoju pisanu suglasnost za sudjelovanje u istraživanju, ispitanici koji su nepotpuno ispunili upitnik, odnosno ispitanici koji nisu odgovorili na jedno ili više pitanja u priloženom upitniku.

4.3. Metode

Ispitivanje se provodilo anonimnim anketnim upitnikom kojeg su ispitanici samostalno popunjavali za što im je bilo potrebno oko 15 minuta. Sudjelovanje u istraživanju je bilo dobrovoljno.

Upitnik se sastojao od ukupno 24 pitanja i to: 8 sociodemografskih i socioekonomskih pitanja, 3 pitanja o davateljskom statusu te obilježjima darivanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije, 2 pitanja o iskustvu ispitanika vezanom uz obolijevanje od COVID-19 infekcije, 5 pitanja o znanju ispitanika o COVID-19 infekciji, 5 pitanja o prisustvu i učestalosti simptoma anksioznosti vezanih uz COVID-19 pandemiju tzv. *Corona Anxiety Scale*, autora Lee SA iz 2020. godine (18) te 1 pitanje o mjesecu i godini popunjavanja upitnika.

Istraživanje je provedeno u skladu s preporukama Etičkog povjerenstva Kliničkog bolničkog centra Split (KLASA: 500-03/20-01/09; UR.BROJ: 2181-147-01/06/M.S.-20-12), Etičkog povjerenstva Medicinskog fakulteta Osijek (KLASA: 602-04/21-08/07; UR.BROJ: 2158-61-07-21-11) te svim opće poznatim etičkim preporukama za istraživanje ovog tipa.

4.4. Statističke metode

Kategorijski podatci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Razlike kategorijskih varijabli su testirane Fisherovim egzaktnim testom. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli je testirana Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Sve p vrijednosti su dvostrane. Značajnost razlika utvrđenih statističkim testiranjem je iskazana na razini $p < 0,05$. U obradi podataka je upotrijebljen statistički paket RStudio for Windows, (verzija 1.3.1093, 2009-2020 RStudio, PBC).

5. Rezultati

5.1. Socioekonomska i sociodemografska obilježja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije

U istraživanju je sudjelovao ukupno 501 DDK, od čega 438 (87,4 %) muškaraca i 63 (12,6 %) žena (Tablica 1).

Tablica 1. Broj DDK prema spolu

Spol	Broj (%) DDK
Muško	438 (87,4)
Žensko	63 (12,6)
Ukupno	501 (100,0)

Najviše DDK, njih 29,9 % pripadalo je dobnoj skupini od 36 do 45 godina, dok je najmanje DDK njih 9,8 % bilo starije od 55 godina (Tablica 2).

Tablica 2. Broj DDK prema dobi

Dob u godinama	Broj (%) DDK
Od 18 – 25	49 (8,4)
Od 26 – 35	134 (25,2)
Od 36 – 45	150 (29,9)
Od 46 – 55	126 (26,8)
56 i više	42 (9,8)
Ukupno	501 (100,0)

S obzirom na stupanj obrazovanja, 67,1 % DDK završilo je srednju školu, samo 0,2 % DDK imalo je niži stupanj obrazovanja, dok je njih 32,7 % završilo višu školu ili fakultet (Tablica 3).

Tablica 3. Obrazovna struktura DDK

Stupanj obrazovanja	Broj (%) DDK
Završena ili nezavršena osnovna škola (NSS)	1 (0,2)
Završena srednja škola (SSS)	336 (67,1)
Završena viša škola ili fakultet (VŠS/VSS)	164 (32,7)
Ukupno	501 (100,0)

U braku ili izvanbračnoj zajednici bilo je 72,7 % DDK, dok su njih 27,3 % bili samci (Tablica 4).

Tablica 4. Bračni status DDK

Bračni status	Broj (%) DDK
Bračna / izvanbračna zajednica	364 (72,7)
Samac	137 (27,3)
Ukupno	501 (100,0)

Najviše DDK, 51,5 % živi u zajedničkom kućanstvu s djecom, a najmanje njih odnosno 0,4 % DDK živi u zajedničkom kućanstvu s roditeljima i s partnerom (Tablica 5).

Tablica 5. Status kućanstva DDK

Kućanstvo	Broj (%) DDK
Zajedničko kućanstvo s roditeljima	119 (23,8)
Zajedničko kućanstvo s djecom	258 (51,5)
Zajedničko kućanstvo samo s partnerom	62 (12,4)
Samačko kućanstvo	35 (6,9)
Zajedničko kućanstvo s roditeljima i s djecom	10 (2,0)
Zajedničko kućanstvo s roditeljima i s partnerom	2 (0,4)
Zajedničko kućanstvo s djecom i s partnerom	11 (2,2)
Zajedničko kućanstvo s roditeljima, s djecom i s partnerom	4 (0,8)
Ukupno	501 (100,0)

Najveći dio ispitanika, njih 51,9 % živi u velikom gradu, odnosno Splitu. Ostali DDK, njih 26,2 % živi u manjem gradu, 10,8 % živi u prigradskom naselju, a 11,1 % ih živi na selu (Tablica 6).

Tablica 6. Mjesto stanovanja DDK

Mjesto stanovanja	Broj (%) DDK
Veliki grad (Split)	260 (51,9)
Manji grad	131 (26,2)
Prigradsko naselje	54 (10,8)
Selo	56 (11,1)
Ukupno	501 (100,0)

Mali broj DDK, njih 4,2 % rade kao zdravstveni djelatnici (Tablica 7).

Tablica 7. Broj DDK koji rade kao zdravstveni djelatnici

DDK rade kao zdravstveni djelatnici	Broj (%) DDK
Da	21 (4,2)
Ne	480 (95,8)
Ukupno	501 (100,0)

Od ukupno 501 ispitanika njih 16,2 % ima članove uže obitelji koji rade kao zdravstveni djelatnici (Tablica 8).

Tablica 8. Broj DDK čiji članovi uže obitelji rade u zdravstvenom sustavu

Članovi uže obitelji DDK rade kao zdravstveni djelatnici	Broj (%) DDK
Da	81 (16,2)
Ne	420 (83,8)
Ukupno	501 (100,0)

5.2. Obilježja ponašanja DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije glede darivanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije

U istraživanju je sudjelovalo 4,4 % DDK koji su prvi puta darovali krv i 95,6 % DDK koji su više puta darovali krv (Tablica 9).

Tablica 9. Davateljski status DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije koji su davali krv tijekom pandemije COVID-19 infekcije

Davateljski status DDK	Broj (%) DDK
DDK koji prvi put daruje krv	22 (4,4)
DDK koji je više puta darovao/darovala krv	479 (95,6)
Ukupno	501 (100,0)

Prema dužini davanja krvi svi su DDK raščlanjeni u 5 kategorija. Najviše DDK njih 35,1 % daje krv u trajanju između nula i pet godina, što uključuje i sve DDK koji su prvi put pristupili davanju krvi. Samo 3,5 % DDK daje krv više od 30 godina (Tablica 10).

Tablica 10. Dužina davanja krvi DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije koji su davali krv tijekom pandemije COVID-19 infekcije

Dužina davanja krvi u godinama	Broj (%) DDK
0-5 godina	176 (35,1)
6-10 godina	121 (24,2)
11-20 godina	129 (25,8)
21-30 godina	57 (11,4)
31 i više godina	18 (3,5)
Ukupno	501 (100,0)

Tijekom pandemije COVID-19 infekcije među svim DDK koji su sudjelovali u ovom istraživanju bilo je 67,9 % DDK koji su redovito davali krv, 27,7 % onih koji su odgodili davanje te 4,4 % DDK koji su krv dali prvi put. Redovitost davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije prikazana je u Tablici 11.

Tablica 11. Redovitost davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije

Redovitost davanja krvi	Broj (%) DDK
Da, redovito je davao/davala krv	340 (67,9)
Ne, odgodio/odgodila je davanje	139 (27,7)
Ovo im je prvo davanje krvi u životu	22 (4,4)
Ukupno	501 (100,0)

5.3. Iskustvo DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije vezano uz obolijevanje od COVID-19 infekcije

Pozitivne članove uže ili šire obitelji na COVID-19 infekciju je imalo 8,2 % DDK (Tablica 12).

Tablica 12. Pozitivnost članova uže ili šire obitelji DDK na COVID-19 infekciju

Pozitivnost članova uže ili šire obitelji DDK na COVID-19 infekciju	Broj (%) DDK
Da	41 (8,2)
Ne	460 (91,8)
Ukupno	501 (100,0)

Od ukupno 501 DDK njih 2,6 % je bilo pozitivno na COVID-19 (Tablica 13).

Tablica 13. Pozitivnost DDK na COVID-19 infekciju

Pozitivnost DDK na COVID-19 infekciju	Broj (%) DDK
Da	13 (2,59)
Ne	488 (97,41)
Ukupno	501 (100,0)

5.4. Znanje DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije o COVID-19 infekciji

Kod ispitivanja znanja DDK o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije, 4,4 % DDK je točno odgovorilo na pitanje o nazivu virusa koji uzrokuje COVID-19. Na pitanje o načinu prijenosa COVID-19 infekcije točno je odgovorilo 51,3 % DDK, dok je njih 49,7 % znalo što se smatra bliskim kontaktom u kontekstu COVID-19 infekcije. Znanje o preporučenoj metodi higijene vidno prljavih ruku iskazalo je 41,1 % DDK. 73,3 % DDK je znalo za koju skupinu ljudi nije nužno nošenje zaštitnih maski. Znanja DDK o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije prikazana su u Tablici 14.

Tablica 14. Znanje DDK o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije

Pitanje	Broj (%) DDK		
	Točno	Netočno	Ukupno
Kako se zove virus koji uzrokuje COVID-19 infekciju	22 (4,4)	479 (95,6)	501 (100,0)
Načini prijenosa COVID-19 infekcije	257 (51,3)	244 (48,7)	501 (100,0)
Što se smatra bliskim kontaktom u kontekstu COVID-19 infekcije	249 (49,7)	252 (50,3)	501 (100,0)
Preporučena metoda higijene vidno prljavih ruku	206 (41,1)	295 (58,9)	501 (100,0)
Za koju skupinu ljudi nošenje zaštitnih maski nije nužno	367 (73,3)	134 (26,7)	501 (100,0)

Kad pogledamo pojedinačne rezultate ispitanika uočavamo da je najviše DDK, njih 33,1 % odgovorilo točno na dva pitanja, dok je najmanji broj DDK, njih 1,2 % odgovorilo točno na svih pet pitanja (Tablica 15).

Tablica 15. Ukupno znanje DDK o COVID-19 infekciji

Broj točnih odgovora DDK	Broj (%)
0 točnih odgovora	24 (4,8)
1 točan odgovor	113 (22,6)
2 točna odgovora	166 (33,1)
3 točna odgovora	142 (28,3)
4 točna odgovora	50 (10,0)
5 točnih odgovora	6 (1,2)

Prema broju točnih odgovora o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije svi DDK razvrstani su u tri sljedeće kategorije: DDK koji imaju loše znanje o COVID-19 infekciji (DDK s 0, 1 i 2 točna odgovora), DDK koji imaju osrednje znanje o COVID-19 infekciji (DDK s 3 točna odgovora), te DDK koji imaju dobro znanje o COVID-19 infekciji (DDK s 4 ili 5 točnih odgovora). Najviše DDK, njih 60,5 % je imalo lošu razinu znanja o COVID-19 infekciji, njih 28,3 % je pokazalo osrednju razinu znanja, dok je njih 11,2 % pokazalo dobro znanje o COVID-19 infekciji (Tablica 16).

Tablica 16. DDK prema razini znanja o COVID-19 infekciji

DDK prema razini znanja o COVID-19 infekciji	Broj (%) DDK
DDK s lošim znanjem	303 (60,5)
DDK s osrednjim znanjem	142 (28,3)
DDK s dobrim znanjem	56 (11,2)

5.5. Simptomi anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije tijekom pandemije COVID-19 infekcije

Kod ispitivanja prisustva i učestalosti pojedinih simptoma anksioznosti vezanih uz COVID-19 pandemiju kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije tijekom protekla dva tjedna istraživanje je pokazalo kako je samo 1,0 % DDK rijetko tj. rjeđe od jednog ili dva dana tijekom protekla dva tjedna osjetilo vrtoglavicu, nesvjesticu ili se onesvijestilo dok su čitali ili slušali vijesti o koronavirusu. Nadalje, 0,2 % DDK je osjetilo vrtoglavicu, nesvjesticu ili se onesvijestilo nekoliko dana tijekom protekla dva tjedna. Probleme s usnivanjem ili spavanjem zbog razmišljanja o koronavirusu je rijetko, tj. rjeđe od jednog ili dva dana tijekom protekla dva tjedna, imalo 1,8 % DDK, 0,2 % DDK je imalo te probleme nekoliko dana tijekom protekla dva tjedna, a 0,2 % DDK je imalo navedene probleme više od sedam dana tijekom protekla dva tjedna. Vezano uz osjećaj paraliziranosti ili „smrznutosti“ tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu 0,6 % DDK su se tako osjećali

rijetko tj. rjeđe od jednog ili dva dana tijekom protekla dva tjedna, dok se 0,6 % DDK tako osjećalo nekoliko dana tijekom protekla dva tjedna. Simptom gubitka interesa za hranu, odnosno gubitka apetita tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu je rijetko, tj. rjeđe od jednog ili dva dana tijekom protekla dva tjedna, imalo 0,6 % DDK, dok je 0,6 % DDK imalo gubitak apetita gotovo svaki dan tijekom protekla dva tjedna. Mučninu ili probleme sa želudcem tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu je rijetko, tj. rjeđe od jednog ili dva dana tijekom protekla dva tjedna osjetilo 0,2 % DDK, 0,6 % DDK je taj simptom imalo nekoliko dana tijekom protekla dva tjedna, 0,2 % DDK je taj simptom imalo više od sedam dana tijekom protekla dva tjedna, dok je 0,2 % DDK ovaj simptom osjetilo gotovo svaki dan tijekom protekla dva tjedna (Tablica 17).

Prema učestalosti pojedinih simptoma anksioznosti svi su DDK u daljnjoj analizi raščlanjeni u dvije kategorije, tj. u kategoriju onih koji nisu nikada u protekla 2 tjedna doživjeli pojedini simptom te u kategoriju onih koji su barem 1 put tijekom protekla 2 tjedna doživjeli pojedini simptom. 98,8 % DDK nikad u protekla dva tjedna nisu osjetili vrtoglavicu, nesvjesticu ili se onesvijestili, dok su čitali ili slušali vijesti o koronavirusu, dok je njih 1,2 % barem jedanput tijekom protekla dva tjedna doživjelo navedene simptome. 97,8 % DDK nikad u protekla dva tjedna nisu imali problema s usnivanjem ili spavanjem zbog razmišljanja o koronavirusu, dok je takve simptome barem jedan put tijekom protekla dva tjedna doživjelo 2,2 % DDK. Vezano uz osjećaj paraliziranosti ili „smrznutosti“ tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu bilo je 1,2 % DDK koji su se tako osjećali barem jedanput tijekom protekla dva tjedna, dok 98,8 % DDK nisu nikada imali takav osjećaj u protekla dva tjedna. Tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu među svim DDK bilo je 98,8 % onih koji u protekla dva tjedna nikada nisu doživjeli gubitak interesa za hranu odnosno gubitak apetita te 1,2 % onih koji su ga izgubili barem jedanput tijekom protekla dva tjedna. Vezano uz osjećaj mučnine ili problema sa želudcem tijekom razmišljanja o koronavirusu ili izloženosti informacijama o koronavirusu među svim je DDK bilo 98,8 % DDK koji u protekla dva tjedna nisu nikada osjećali mučninu ili imali problema sa želudcem te 1,2 % DDK koji su u istom razdoblju barem jedanput osjetili navedene simptome (Tablica 18).

Tablica 17. Prisustvo i učestalost pojedinih simptoma anksioznosti vezanih uz COVID-19 pandemiju kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna	Broj (%) DDK					
	Nikada tijekom protekla 2 tjedna	Rijetko, rjeđe od 1 ili 2 dana tijekom protekla 2 tjedna	Nekoliko dana tijekom protekla 2 tjedna	Više od 7 dana tijekom protekla 2 tjedna	Gotovo svaki dan tijekom protekla 2 tjedna	Ukupno
Osjetio/ la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/ la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	495 (98,8)	5 (1,0)	1 (0,2)	0 (0)	0 (0)	501 (100,0)
Imao/ la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	490 (97,8)	9 (1,8)	1 (0,2)	1 (0,2)	0 (0)	501 (100,0)
Osjećao/ la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/ la ili bio/ la izložen/a informacijama o koronavirusu	495 (98,8)	3 (0,6)	3 (0,6)	0 (0)	0 (0)	501 (100,0)
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	495 (98,8)	3 (0,6)	0 (0)	0 (0)	3 (0,6)	501 (100,0)
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	495 (98,8)	1 (0,2)	3 (0,6)	1 (0,2)	1 (0,2)	501 (100,0)

Tablica 18. DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije prema postojanju pojedinih simptoma anksioznosti vezanih uz COVID-19 pandemiju svrstani u 2 kategorije

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna	DDK prema prisustvu ili odsustvu svakog od pojedinih simptoma	
	Broj (%)	
	Nikada u protekla 2 tjedna nisu doživjeli pojedini simptom	Barem 1 puta tijekom protekla 2 tjedna su doživjeli pojedini simptom
Osjetio/la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	495 (98,8)	6 (1,2)
Imao/la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	490 (97,8)	11 (2,2)
Osjećao/la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	495 (98,8)	6 (1,2)
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	495 (98,8)	6 (1,2)
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	495 (98,8)	6 (1,2)

Međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova spola prikazan je u Tablici 19.

Tablica 19. Međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova spola

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna		Spol DDK		p*
		Broj (%)		
		Muško	Žensko	
Osjetio/la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	434 (99,1)	61 (96,8)	0,167
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	4 (0,9)	2 (3,2)	
Imao/la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	430 (98,2)	60 (95,2)	0,150
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	8 (1,8)	3 (4,8)	
Osjećao/la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	434 (99,1)	61 (96,8)	0,167
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	4 (0,9)	2 (3,2)	
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	434 (99,1)	61 (96,8)	0,167
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	4 (0,9)	2 (3,2)	
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	434 (99,1)	61 (96,8)	0,167
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	4 (0,9)	2 (3,2)	

*Fisherov egzakti test

Međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova davateljskog statusa prikazan je u Tablici 20.

Tablica 20. Međuodnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova davateljskog statusa

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna		Davateljski status DDK		p*
		Broj (%)		
		Davatelji koji su krv dali prvi put	Davatelji koji su krv dali više puta	
Osjetio/la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	22 (100,0)	473 (98,7)	>0,999
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	0	6 (1,3)	
Imao/la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	22 (100,0)	468 (97,7)	>0,999
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	0	11 (2,3)	
Osjećao/la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	22 (100,0)	473 (98,7)	>0,999
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	0	6 (1,3)	
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	22 (100,0)	473 (98,7)	>0,999
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	0	6 (1,3)	
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	22 (100,0)	473 (98,7)	>0,999
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	0	6 (1,3)	

*Fisherov egzaktni test

5.6. Međuodnos između pojave simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije i njihova ukupnog znanja o COVID-19 infekciji

Međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova ukupnog znanja o COVID-19 infekciji prikazan je u Tablici 21.

Tablica 21. Međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK i njihova ukupnog znanja o COVID-19 infekciji

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna		DDK prema razini znanja o COVID-19 infekciji Broj (%)			p*
		DDK s lošim znanjem	DDK s osrednjim znanjem	DDK s dobrim znanjem	
Osjetio/la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	299 (98,7)	141 (99,3)	55 (98,2)	0,701
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	4 (1,3)	1 (0,7)	1 (1,8)	
Imao/la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	297 (98,0)	139 (97,9)	54(96,4)	0,668
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	6 (2,0)	3 (2,1)	2 (3,6)	
Osjećao/la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	298 (98,3)	142 (100,0)	55 (98,2)	0,295
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	5 (1,7)	0 (0)	1 (1,8)	
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	298 (98,3)	141 (99,3)	56 (100,0)	0,838
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	5 (1,7)	1 (0,7)	0 (0)	
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	298 (98,3)	141 (99,3)	56 (100,0)	0,838
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	5 (1,7)	1 (0,7)	0 (0)	

*Fisherov egzaktni test

5.7. Međuodnos između pojave simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije koji su krv dali više puta i redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije

Međuodnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK koji su krv dali više puta u životu te redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije prikazan je u Tablici 22.

Tablica 22. Međuodnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK koji su krv dali više puta u životu te redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna		DDK koji su krv dali više puta u životu prema redovitosti davanja krvi tijekom pandemije COVID-19		p*
		Broj (%)		
		DDK koji su odgodili davanje krvi tijekom pandemije	DDK koji su redovito davali krv tijekom pandemije	
Osjetio/la sam vrtoglavicu, nesvjesticu ili sam se onesvijestio/la kad sam čitao ili slušao vijesti o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	138 (99,3)	335 (98,5)	0,677
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	1 (0,7)	5 (1,5)	
Imao/la sam problema s usnivanjem ili spavanjem, jer sam razmišljao/la o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	134 (96,4)	334 (98,2)	0,311
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	5 (3,6)	6 (1,8)	
Osjećao/la sam se paraliziran/a ili „smrznut/a“ kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	138 (99,3)	335 (98,5)	0,677
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	1 (0,7)	5 (1,5)	
Izgubio/la sam interes za hranom (apetit) kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu.	Nikad u protekla 2 tjedna	138 (99,3)	335 (98,5)	0,677
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	1 (0,7)	5 (1,5)	

Pojava simptoma anksioznosti kod DDK tijekom protekla 2 tjedna		DDK koji su krv dali više puta u životu prema redovitosti davanja krvi tijekom pandemije COVID-19		p*
		Broj (%)		
		DDK koji su odgodili davanje krvi tijekom pandemije	DDK koji su redovito davali krv tijekom pandemije	
Osjećao/la sam mučninu ili sam imao/la problema sa želudcem kad sam razmišljao/la ili bio/la izložen/a informacijama o koronavirusu	Nikad u protekla 2 tjedna	138 (99,3)	335 (98,5)	0,677
	Barem 1 put u protekla 2 tjedna	1 (0,7)	5 (1,5)	

*Fisherov egzaktni test

6. Rasprava

Ovim istraživanjem ispitivao se utjecaj znanja o COVID-19 infekciji na anksioznost vezanu uz COVID-19 pandemiju kod dobrovoljnih davatelja krvi Splitsko-dalmatinske županije.

U istraživanju su obrađeni podatci dobiveni od 501 DDK, od čega su 87,4 % bili muškarci, što odražava činjenicu kako su DDK u Hrvatskoj dominantno muškarci (19). S obzirom na stupanj obrazovanja, najviše DDK završilo je srednju školu što odgovara obilježjima prosječnog DDK u Hrvatskoj (20 - 22). U braku ili izvanbračnoj zajednici bilo je najviše DDK što također odgovara obilježjima prosječnog DDK u Hrvatskoj (19). Mali broj DDK rade kao zdravstveni radnici što je i očekivano jer je najveći dio anketa prikupljen na terenskim akcijama u kojima se kao DDK uglavnom odazivaju osobe koje ne rade u zdravstvenom sustavu.

U istraživanju su najviše sudjelovali DDK koji su više puta darovali krv. Neki DDK su tijekom pandemije COVID-19 infekcije odgodili davanje krvi. S obzirom na pandemiju i sve neizvjesnosti i strah oko SARS-CoV-2 virusa očekivano je da je određeni postotak DDK odgodio davanje krvi, posebice na početku pandemije kada je bilo dostupno jako malo informacija o novom virusu.

Neki DDK su bili pozitivni na COVID-19 ili su imali pozitivne članove uže ili šire obitelji na COVID-19 infekciju. Dobiveni podatci sukladni su postotku prijavljenih slučajeva zaraze virusom SARS-CoV-2 u Republici Hrvatskoj u razdoblju provođenja istraživanja (23).

Kod ispitivanja znanja DDK o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije iznenađujuće mali broj ispitanika je točno odgovorilo na pitanja o nazivu virusa koji uzrokuje COVID-19. Razlog tome može ležati u činjenici da je odgovor na pitanje zahtijevao znanje i prethodnog naziva SARS-CoV-2 virusa koji je glasio 2019-nCoV. Najviše DDK je znalo za koju skupinu ljudi nije nužno nošenje zaštitnih maski i upravo na tom pitanju su DDK pokazali najveću razinu znanja o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije. Prema broju točnih odgovora o pojedinim aspektima COVID-19 infekcije DDK su razvrstani u tri kategorije: DDK koji imaju loše znanje o COVID-19 infekciji (DDK s nula, jedan i dva točna odgovora), DDK koji imaju osrednje znanje o COVID-19 infekciji (DDK s tri točna odgovora), te DDK koji imaju dobro znanje o COVID-19 infekciji (DDK s četiri ili pet točnih odgovora). Prema prethodnoj podjeli najviše DDK je imalo lošu razinu znanja o COVID-19 infekciji.

Svi davatelji koji su tijekom protekla dva tjedna barem jednom doživjeli pojedini simptom anksioznosti su DDK koji su krv dali više puta. S obzirom da je veći dio anketa prikupljen na organiziranim terenskim akcijama koje se kontinuirano održavaju i na kojima davanju krvi većinom pristupaju DDK koji su više puta dali krv, ne začuđuje podatak da su svi DDK koji su osjetili simptome anksioznosti krv dali više puta. Nadalje, manja je šansa da će se DDK koji prvi put daje krv odlučiti za darivanje krvi ukoliko osjeća simptome anksioznosti za razliku od DDK koji tijekom dužeg životnog perioda kontinuirano pristupa organiziranim terenskim akcijama.

Analizirajući rezultate međudnosa između pojave simptoma anksioznosti kod DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije i njihova ukupnog znanja o COVID-19 infekciji, možemo primijetiti da upravo najveći broj DDK koji su osjetili simptome anksioznosti barem jedanput u protekla dva tjedna pripada kategoriji DDK s lošim znanjem o COVID-19 infekciji. Rezultati ukazuju na međusobnu povezanost nedovoljne informiranosti o SARS-CoV-2 virusu i povećane pojave simptoma anksioznosti, a što su pokazala i neka druga istraživanja (24).

Promatrajući međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti kod DDK koji su krv dali više puta u životu te redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije COVID-19 infekcije, možemo uvidjeti da su DDK koji su redovito davali krv tijekom pandemije učestalije osjećali simptome anksioznosti, barem jedanput u protekla dva tjedna od DDK koji su odgodili davanje krvi tijekom pandemije. Međutim, kod interpretiranja ovih rezultata moramo uzeti u obzir činjenicu da je puno više DDK koji su redoviti davatelji tj. koji su krv dali više puta.

U ovom istraživanju provedenom među DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije, ispitan je utjecaj znanja o COVID-19 infekciji na anksioznost vezanu uz COVID-19 pandemiju, međudnos između pojave pojedinih simptoma anksioznosti i spola DDK, davateljskog statusa i redovitosti njihova davanja krvi tijekom pandemije.

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da je mali broj DDK osjetio simptome anksioznosti dva tjedna prije davanja krvi. Moguće je da veliki postotak DDK koji osjeća simptome anksioznosti ne pristupa dobrovoljnom davanju krvi tijekom COVID-19 pandemije. Takva pretpostavka se može povezati s istraživanjima provedenim u Iranu, Kini, zemljama istočnog Mediterana i Brazilu (25 - 28).

Iranska organizacija za transfuziju krvi izvijestila je o značajnom smanjenju darivanja krvi nakon izbijanja COVID-19 pandemije u usporedbi s prošlom godinom. Smanjenje je nastalo zbog vladinih i medijskih upozorenja povezanih s COVID-19 (25).

Istraživanje provedeno u provinciji Zhejiang u Kini ukazuje na pad donacija pune krvi od 67,0 %. Razlog tome leži u činjenici da je većina ispitanika (81,2%) bila zabrinuta zbog mogućnosti stjecanja COVID-19 tijekom darivanja krvi, te je zaključak istraživanja da će se nestašice krvi vjerojatno ponoviti u mnogim zemljama s velikim opterećenjima uzrokovanim SARS-CoV-2 virusom (26).

Rezultati istraživanja o utjecaju COVID-19 pandemije na opskrbu krvlju u regiji istočnog Mediterana ukazuju da su transfuzijski centri tog područja suočeni s različitim razinama nestašice krvi. U istraživanju je sudjelovalo 16 centara iz 15 zemalja regije. Većina centara imala je smanjenje opskrbe krvlju u rasponu od 26,0 do 50,0 %, te su vjerovali da je javni strah glavni razlog istome (27).

Studija provedena u Brazilu pokazala je smanjenje prisutnosti broja DDK, sakupljanja pune krvi i proizvodnje krvnih komponenti od ožujka 2020. godine. Rezultati su pokazali da je pandemija utjecala na transfuzijske centre smanjenjem broja prisutnosti davatelja krvi za oko 17,0 % u razdoblju od ožujka do lipnja 2020. godine (28).

Provedeno istraživanje ima nekoliko ograničenja. Istraživanje je provedeno samo na području Splitsko-dalmatinske županije pa bi za adekvatnu interpretaciju ovih rezultata trebalo provesti isto istraživanje i u drugim županijama Republike Hrvatske. Istraživanjem nisu obuhvaćeni podaci o postotku pada dobrovoljnih donacija krvi koji bi mogli biti relevantni za ovo istraživanje. Moramo naglasiti da je svaki dobrovoljni davatelj krvi anonimno i samostalno davao odgovore, čime je i upitna sama iskrenost ispitanika koja može utjecati na dobivene rezultate.

Kako bi dobili što pouzdanije rezultate potrebno je proširiti ovo istraživanje na cijelu Republiku Hrvatsku te usporediti dobivene podatke s rezultatima ovog istraživanja kako bi se utvrdila njihova reprezentativnost na razini cijele države. Također bi bilo zanimljivo dobiti podatke o padu broja donacija pune krvi u razdoblju COVID-19 pandemije u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini, te ih uzeti u obzir prilikom interpretiranja rezultata istraživanja.

Unatoč svim ograničenjima, provedenim istraživanjem smo dobili uvid u znanje DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije o COVID-19 infekciji te uvid u utjecaj utvrđenih

razina znanja o COVID-19 infekciji na pojavu simptoma anksioznosti vezanih uz COVID-19 pandemiju u promatranjoj populaciji.

7. Zaključak

Temeljem provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- Dobrovoljni davatelji krvi s područja Splitsko-dalmatinske županije imaju lošu razinu znanja o COVID-19 infekciji
- Mali broj dobrovoljnih davatelja krvi je u razdoblju od dva tjedna prije davanja krvi tj. u protekla dva tjedna prije trenutka davanja krvi barem jedanput doživio simptome anksioznosti
- Svi dobrovoljni davatelji krvi koji su osjetili simptome anksioznosti su davatelji koji su krv dali više puta
- Najviše dobrovoljnih davatelja krvi koji su osjetili simptome anksioznosti su dobrovoljni davatelji krvi koji su redovito davali krv tijekom pandemije
- Najviše dobrovoljnih davatelja krvi koji su osjetili simptome anksioznosti su dobrovoljni davatelji krvi s lošom razinom znanja o COVID-19 infekciji

8. Sažetak

Cilj istraživanja: Ciljevi ovog istraživanja bili su istražiti utjecaj znanja o COVID-19 infekciji na anksioznost vezanu uz COVID-19 pandemiju kod dobrovoljnih davatelja krvi (DDK) na području Splitsko-dalmatinske županije.

Nacrt studije: Presječena epidemiološka studija.

Ispitanici i metode: Ispitanici su svi DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije, oba spola koji su pristupili darivanju krvi u Zavodu za transfuzijsku medicinu KBC Split u razdoblju od 1. lipnja 2020. godine do 31. prosinca 2020. godine. Ispitivanje se provodilo anonimnim anketnim upitnikom koji su ispitanici dobrovoljno i samostalno popunjavali.

Rezultati: Obradeni su podaci dobiveni od 501 DDK. Najviše DDK, njih 60,5 % je pokazalo lošu razinu znanja o COVID-19 infekciji. Rezultati istraživanja pokazali su da je mali broj DDK osjetio simptome anksioznosti u razdoblju od dva tjedna prije davanja krvi. Analizirajući međudnos između pojave simptoma anksioznosti i ukupnog znanja DDK o COVID-19 infekciji istraživanje je pokazalo da je upravo najveći broj DDK koji su osjetili simptome anksioznosti pripadao kategoriji DDK s lošim znanjem o COVID-19 infekciji.

Zaključak: U ispitivanoj populaciji DDK s područja Splitsko-dalmatinske županije prevladava loša razina znanja o COVID-19 infekciji. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na međusobnu povezanost nedovoljne informiranosti o SARS-CoV-2 virusu i učestalije pojave simptoma anksioznosti u promatranoj populaciji DDK.

Ključne riječi: anksioznost, COVID-19, dobrovoljni davatelj krvi, Hrvatska, znanje.

9. Summary

Influence of knowledge regarding COVID-19 infection on anxiety related to COVID-19 pandemic in voluntary blood donors

Objectives: The aims of this study were to explore the influence of knowledge regarding COVID-19 infection on anxiety related to COVID-19 pandemic in voluntary blood donors (VBD) in Split-Dalmatia county.

Study Design: Cross-sectional study.

Participants and Methods: Examinees are all VBD from Split-Dalmatia county from both genders who approached blood donation at Department of Transfusion Medicine at Clinical Hospital Centre of Split in the period from June 1, 2020 to December 31, 2020. The examination was conducted via an anonymous self-administered questionnaire which the examinees fulfilled voluntarily and independently.

Results: Processed data were obtained from 501 VBD. Most of the VBD, 60,5% showed a poor level of knowledge about COVID-19 infection. The results of the research showed that a small number of VBD felt symptoms of anxiety two weeks before donating blood. Analyzing the correlation between the occurrence of anxiety symptoms and total knowledge of VBD about COVID-19 infection, research has shown that the biggest number of VBD that felt symptoms of anxiety belonged to the category of VBD with poor knowledge of COVID-19 infection.

Conclusion: In the examined population of VBD from Split-Dalmatia county a poor knowledge of COVID-19 infection prevails. The results of the conducted research indicate the correlation between insufficient information about SARS-CoV-2 virus and more frequent occurrence of symptoms of anxiety among observed population of VBD.

Keywords: anxiety; COVID-19; voluntary blood donor; Croatia; knowledge.

10. Literatura

1. Weiss SR, Navas-Martin S. Coronavirus Pathogenesis and the Emerging Pathogen Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus. *Microbiol. Mol. Biol. Reviews.* 2005;69(4):635-664.
2. Cui J, Li F, Shi ZL. Origin and evolution of pathogenic coronaviruses. *Nat. Rev. Microbiol.* 2019;17:181-192.
3. Hu B, Guo H, Zhou P, Shi ZL. Characteristics of SARS-CoV-2 and COVID-19. *Nat. Rev. Microbiol.* 2021;19(3):141-154.
4. Wiersinga WJ, Rhodes A, Cheng AC, Peacock SJ, Prescott HC. *JAMA.* 2020;324(8):782-79.
5. World Health Organization. 2019-nCoV outbreak: first cases confirmed in Europe. Dostupno na adresi:<https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/01/2019-ncov-outbreak-first-cases-confirmed-in-europe>. Datum pristupa: 20.03.2021.
6. Think Global Health. UPDATED: Timeline of the Coronavirus. Dostupno na adresi:<https://www.thinkglobalhealth.org/article/updated-timeline-coronavirus>. Datum pristupa: 20.03.2021.
7. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. COVID-19 – Priopćenje prvog slučaja. Dostupno na adresi:<https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/covid-19-priopcenje-prvog-slucaja/>. Datum pristupa: 20.03.2021.
8. World Health Organization. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. Dostupno na adresi:<https://covid19.who.int/>. Datum pristupa: 20.03.2021.
9. Hrvatski crveni križ. Dobrovoljni davatelji krvi. Dostupno na adresi:<https://www.hck.hr/kako-pomoci/darujte-krv/dobrovoljni-davatelji-krvi/166>. Datum pristupa: 21.03.2021.
10. Sahu KK, Raturi M, Siddiqui AD, Cerny J. "Because Every Drop Counts": Blood donation during the COVID-19 Pandemic. *Transfus Clin Biol.* 2020;27(3):105-108.
11. World Health Organization. Maintaining a safe and adequate blood supply and collecting convalescent plasma in the context of the COVID-19 pandemic. Dostupno na

adresi:<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-BloodSupply-2021-1>.

Datum pristupa: 21.03.2021.

12. Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu. Važna obavijest. Dostupno na

adresi:<http://hztm.hr/hr/content/14/novosti/2780/vazna-obavijest/>. Datum pristupa:

21.03.2021.

13. Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu. Kriteriji za odabir darivatelja vezani uz Covid-

19. Dostupno na adresi:[https://www.hztm.hr/hr/content/14/novosti/3000/kriteriji-za-odabir-](https://www.hztm.hr/hr/content/14/novosti/3000/kriteriji-za-odabir-darivatelja-vezani-uz-covid-19/)

[darivatelja-vezani-uz-covid-19/](https://www.hztm.hr/hr/content/14/novosti/3000/kriteriji-za-odabir-darivatelja-vezani-uz-covid-19/). Datum pristupa: 21.03.2021.

14. World Health Organization. Mental health: strengthening our response. Dostupno na

adresi:[https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response)

[response](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response). Datum pristupa: 21.03.2021.

15. Torales J, O'Higgins M, Castaldelli-Maia JM, Ventriglio A. The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *Int J Soc Psychiatry*. 2020;66(4):317-320.

16. Pfefferbaum B, North CS. Mental Health and the Covid-19 Pandemic. *N Engl J Med*.

2020;383(6):510-512.

17. Kolčić I, Biloglav Z. Presječno istraživanje. Kolčić I, Vorko-Jović A. *Epidemiologija*.

Zagreb: Medicinska naklada; 2012. str. 55-64.

18. Lee SA. Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related

anxiety. *Death Stud*. 2020;44(7):393-401.

19. Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu. O darivanju. Dostupno na

adresi:<https://hztm.hr/hr/content/2/darivanje-krvi/14/o-darivanju/>. Datum pristupa:

05.05.2021.

20. Miškulin M, Miškulin I, Milas J, Antolović-Požgain A, Rudan S, Vukšić M. Prevalence and Risk Factors for Herpes Simplex Virus Type 2 Infections in East Croatia. *Coll. Antropol*. 2011;35:9-14.

21. Miskulin M, Puntaric D, Miskulin I, Atalic B, Dijanic T. Sexual behaviour of Croatian blood donors as a threat to the health of blood recipients. *Blood Transfus*. 2011;9:407-12.

22. Miskulin M, Puntaric D, Bozikov J, Miskulin I, Ruzman N. Objective Identification of Sexual Risk Behavior Among Blood Donors in Croatia: Is it Reality?. *Clin. Lab.* 2012;58:19-25.
23. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. COVID-19 – izvješće HZJZ-a. Dostupno na adresi:<https://www.hzjz.hr/aktualnosti/covid-19-izvjesce-hzjz-a/>. Datum pristupa: 21.03.2021.
24. Blbas HTA, Aziz KF, Nejad SH, Barzinjy AA. Phenomenon of depression and anxiety related to precautions for prevention among population during the outbreak of COVID-19 in Kurdistan Region of Iraq: based on questionnaire survey. *Z Gesundh Wiss.* 2020;10:1-5.
25. Mohammadi S, Tabatabaei Yazdi SM, Eshghi P, Norooznehad AH. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) and decrease in blood donation: experience of Iranian Blood Transfusion Organization (IBTO). *Vox Sang.* 2020;115(7):595-596.
26. Wang Y, Han W, Pan L, Wang C, Liu Y, Hu W, i sur. Impact of COVID-19 on blood centres in Zhejiang province China. *Vox Sang.* 2020;115(6):502-506.
27. Al-Riyami AZ, Abdella YE, Badawi MA, Panchatcharam SM, Ghaleb Y, Maghsudlu M, i sur. The impact of COVID-19 pandemic on blood supplies and transfusion services in Eastern Mediterranean Region. *Transfus Clin Biol.* 2021;28(1):16-24.
28. Silva-Malta MCF, Rodrigues DOW, Chaves DG, Magalhães NNS, Ribeiro MA, Cioffi JGM, i sur. Impact of COVID-19 in the attendance of blood donors and production on a Brazilian Blood Centres. *Transfus Med.* 2020;1-7.

11. Životopis

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Paola De Marchi

Datum i mjesto rođenja: 07.02.1995., Split, Republika Hrvatska

Adresa stanovanja: Antuna Gustava Matoša 26, Split

E-mail: pdemarchi6@gmail.com

OBRAZOVANJE

2009. – 2013. – Opća gimnazija „Marko Marulić“, Split

2013. – 2016. – Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel zdravstvenih studija, Preddiplomski sveučilišni studij medicinsko laboratorijske dijagnostike

2019. – 2021. – Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet, Diplomski sveučilišni studij medicinsko laboratorijske dijagnostike

RADNO ISKUSTVO

Od 2014. do 2016. - Kao promotor sam tijekom studiranja radila u agencijama „ In Vida“ i „Spot“.

2016. - Vanjski suradnik Medicinskog fakulteta u Splitu za odsjek Mikrobiologije.

Od 2016. do 2017. - Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa u KBC-u Split.

2018. – Strukovna učiteljica vježbi iz biokemije i mikrobiologije u Zdravstvenoj školi u Splitu na zamjenama.

Od kolovoza 2018. - Sveučilišna prvostupnica medicinsko laboratorijske dijagnostike na Zavodu za transfuzijsku medicinu Kliničkog bolničkog centara Split.

OSTALO

1. Aktivno znanje engleskog jezika
2. Rad na računalu
3. Položeni vozački ispit B kategorije